

sak har dock Gøbel helt rätt när han fokuserar på reaktionen i Västindien ty avsikten med både Negerhandelkommissionens betänkande samt den kungliga resolutionen och förordningen riktade sig i första hand till att förbättra förhållandena på plantagerna i Västindien.

Gøbel har valt att publicera och kritiskt granska de mest centrala dokumenten som belyser tillblivelsen av det danska slavhandelsförbudet. Dessa är: Ernst Schimmelmans brev från den 18 juni 1791 (som utgör upptakten till själva händelsen), Ernst Schimmelmans pro memoria från den 16 juli 1791 (som sammanställer Schimmelmans reformförslag), det kungliga kommissoriet från den 5 augusti 1791 (om sammanställningen av en kommission för att undersöka Negerhandeln, d.v.s. Negerhandelkommissionen), Negerhandelkommissionens betänkning från den 28 december 1791 (d.v.s. deras långa och utförliga slutrapport som kom att utgöra basen för den fortsatta diskussionen) samt dess åtta tabeller (bihang), den kungliga resolutionen från den 24 februari 1792 (den första proklamationen om att den danska slavhandeln skulle avskaffas), Generaltullkammarens föreställning till kungen den 13 mars 1792 (d.v.s. detta ämnesverks utredning om ärendet) inklusive Christopher Hansteens skriftliga avvikande åsikt till den föregående utredningen från den 14 mars 1792 samt den kungliga förordningen från den 16 mars 1792 om negerhandelns avskaffande under övergångsperiod av tio år.

Dokumentsamlingen ger således en utmärkt bild av intentionerna och agerandet i Danmark och som tjänar både som en kritisk källutgåva för forskaretablissemangen och som en utsökt framställning för en bredare publik som är intresserad av den danska närvaron i Västindien. Boken är rikligt illustrerad med samtida kolorerade bilder, gravyrer, tavlor och tryck samt kartor, tabeller och diagram. Syddansk Universitetsforlag har påkostat en mycket värdefull källutgåva som fyller ett tomrum och som avslutar det projekt som Svend Erik Green-Pedersen påbörjade men aldrig hann se fullbordat.

Holger Weiss

MARK MOYAR: *A Question of Command. Counterinsurgency from the Civil War to Iraq*. New Haven, CT 2009, Yale University Press. 386 s. 30 USD.

Konflikttypen COIN (*counterinsurgency*) – oprørsbekæmpelse – har med interventionerne i Afghanistan og Irak fået fornyet betydning.

Oprørskrig kan i korthed defineres som en konflikt mellem en stærk magt, typisk en stat, og en svagere irregulær modstander, hvor kamp-handlingerne afviger fra konventionel krigsførelse og bl.a. kan have form af guerillakrig. Efter at COIN har haft en forholdsvis tilbagetrukken rolle i forskningsregi igennem flere årtier, er emnet i de senere år for alvor kommet på dagsordenen, og der foreligger efterhånden en meget omfattende mængde nyere litteratur om fænomenet, hvori en række lande, ikke mindst USA's, historiske og nutidige erfaringer bliver behandlet. Oprørsbekæmpelse indgår nu som fagdisciplin i samme omfang som konventionel krigsførelse på mange militære uddannelser.

Et af de seneste bidrag er bogen *A Question of Command* af professor Mark Moyar fra det amerikanske marinekorps' universitet i Quantico, Virginia. Moyar, som foruden oprørskrig specialiserer sig i terrorisme, skrev for nogle år siden (1997) en bog om USA's Phoenix-program i Vietnam. Desuden er han forfatter til den kontroversielle bog om Vietnamkrigen, *Triumph Forsaken* (2006), hvori han forsvarer USA's engagement.

Moyars tendens til heterodoksi ses også i hans seneste bog, hvor han tilsidesætter en af de dominerende opfattelser i studiet af oprørskrig, den »befolkningscentrerede« teori eller *hearts-and-minds*-teorien, som hævder, at succesen i en oprørskrig afhænger af civilbefolkningens tilslutning, opnået via både militære og civile tiltag. Bestræbelserne på at vinde civilbefolkningens sympati kan ifølge teoriens tilhængere realiseres gennem forskellige økonomiske, politiske og sociale reformer. Ydermere distancerer Moyar sig fra den anden af de fremherskende teorier, den »fjendecentrerede« skole, som fokuserer på direkte nedkæmpelse af de væbnede dele af oprørerne. Forfatteren afviser ikke de to hovedteorier, men argumenterer for, at de overser en faktor, der i særlig grad har betydning for et positivt eller negativt udfald, nemlig lederegenskaber (s. 3). De militære lederes kompetencer og evner er afgørende. I sidste instans er der tale om en styrkeprøve mellem to militære eliter; den side, der besidder de bedste lederevner, vinder konflikten. Moyar betegner selv denne opfattelse som den »ledercentrerede« position.

Umiddelbart kan dette synspunkt om lederevner som determinerende for en konflikts udfald ikke anses som nogen overraskelse. Elementer vedrørende militærledelse er naturligvis tidligere blevet berørt i forskningsregi, bl.a. af den franske officer og oprørskrigsteoretiker David Galula. Alligevel må Moyars fremstilling betragtes som det første mere dybtgående og omfattende studie, der analyserer og begrundet lederskab og lederevners systemiske betydning i oprørskrig.

Til at fremføre og underbygge sin teori tager Moyar udgangspunkt i en række historiske eksempler, som USA har været involveret i, herunder den amerikanske borgerkrig 1861-65 (bl.a. med fokus på de irregulære styrker fra sydstaterne), oprøret på Filippinerne 1899-1902, Hukbalahap-opstanden på Filippinerne 1946-1955, Vietnamkrigen i 1960'erne og -70'erne og borgerkrigen i El Salvador i 1980'erne. Derudover inddrages den britiske oprørskrig i Malaya 1948-1952 samt de igangværende oprørsbekæmpelsesoperationer i Irak og Afghanistan. På baggrund af bogens ni scenarier er det Moyars hensigt at identificere centrale karakteregenskaber hos de militære beslutningstagere på officersniveau (s. 7). Derved indkredses således ti gennemgående karaktertræk med relation til ledelse og organisering: fleksibilitet, kreativitet, karisma, pligttroskab, dømmekraft m.fl. (s. 8-11). Den oprørsbekæmpende ledelse bør ifølge Moyar besidde og trække på flere af disse egenskaber, men også være bevidst om, på et overordnet plan, at krigen udspiller sig mellem to konkurrerende eliter – heraf nødvendigheden af at kunne tilpasse sig de givne forhold.

Efter at have behandlet de ni forskellige scenarier skitserer Moyar en række initiativer, der på forskellig vis kan skabe eller styrke de forskellige lederegenskaber hos officererne, f.eks. særlige militære rekrutteringsprocedurer, hvor kandidater med de ønskede træk selekteres i det militære uddannelsessystem og efterfølgende gennemgår konkrete undervisnings- og uddannelsesprogrammer (s. 259, 261). Uddannelse, erfaringer og studier af oprørskrig er således centrale forudsætninger for at kunne skabe en kvalificeret officersstand, som er rustet til denne ikke-konventionelle krigsførelse.

Til yderligere at underbygge sin »ledercentrerede« opfattelse med hensyn til engagementerne i Irak og Afghanistan har Moyar konstrueret et skema med 42 spørgsmål, som 131 amerikanske officerer (fra kaptajn til oberst) har besvaret i begyndelsen af 2008. Fælles for respondenterne er, at de har været udstationeret i enten Irak eller Afghanistan og er tilknyttet den amerikanske hær eller marinekorpsset. Spørgsmålene berører forskellige aspekter vedrørende militær ledelsesstil, herunder den afghanske/irakiske militærledelses håndtering af oprørerne og det amerikanske militærs rådgivning, men også amerikanernes egne lederegenskaber og metoder.

Afsnittene om Afghanistan og Irak er uhyre vedkommende og aktuelle, fordi Moyar forklarer situationen i de to lande ud fra sine teoretiske anskuelser. For Afghanistans vedkommende pointerer han, at den militære ledelse allerede tidligt i interventionen udviste mangel

på egenskaber som fleksibilitet og kreativitet, hvilket kom til udtryk i koalitionsens fokus på selve bekæmpelsen af oprørerne og den tilsvarende nedprioritering af at forhindre oprørerne i at rekruttere nye folk til deres kamp (s. 199).

Ignoreringen af lederegenskabers betydning omfattede også visse uddannelsesprogrammer for afghanske politifolk, som var overladt til private sikkerhedsfirmaer og tysk uddannelsespersonel. Uddannelserne var ikke tilpasset afghanske forhold, eller også var de af for kort varighed, hvilket bevirkede, at mulighederne for identificering af de rette ledende afghanske politifolk mislykkedes (s. 195).

Også indsatsen mod oprørerne i Irak var gennem flere år præget af det amerikanske militærs negligering af lederegenskaber (s. 224). Ifølge Moyar var amerikanske soldaters mishandling af irakiske fanger i Abu Ghraib-fængslet et flagrant udtryk for manglende gennemslagskraft og evne til at opretholde disciplin hos den amerikanske militærledelse. Ligesom i Afghanistan har private sikkerhedsfirmaer og civile organisationer under den amerikanske regering stået for opbygningen og uddannelsen af de lokale sikkerhedsstyrker i Irak, hvilket ikke har haft den tilsigtede effekt i kampen mod oprørerne. Ifølge Moyar skulle det amerikanske militær selv have stået for opbygningen af lokale sikkerhedsstyrker, da de i højere grad har ressourcerne til at fremme lederskab gennem bl.a. rådgivning, organisering og uddannelse (s. 267). Moyars mener, at fredeliggørelsen af forholdene i Irak i de senere år skyldes, at det amerikanske militær indsatte officerer med vægtige lederevner til at øge sikkerheden i landet. Det gælder specielt general David Petraeus som leder for de irakiske sikkerhedsstyrker i 2004 og hans efterfølgende tjeneste som øverstkommanderende for de væbnede styrker i landet (s. 257).

Gennemgangen af de historiske eksempler på oprørskrig er spændende læsning, da forfatteren er godt inde i stoffet og besidder en omfattende viden om de enkelte konflikter. Trods kompleksiteten formår Moyar at give et overblik over de enkelte scenarier. Hans fokus på ledelse og lederevner som det altafgørende og dominerende aspekt bevirker dog indimellem, at andre sider af de forskellige konflikter negligeres og derfor forekommer irrelevante i det omfang, de alligevel tages op.

Det er svært at komme uden om, at andre faktorer, eksempelvis anskuet fra den »befolkningscentrerede« position, også har forklaringskraft og er udslagsgivende for udfaldet af oprørskrigen. De forskelligeartede præmisser, som oprørgrupperne kæmper ud fra, og

sammentænkningen af konkrete militære og civile initiativer med henblik på at adskille oprørerne fra civilbefolkningen synes at være et forhold af meget væsentlig betydning.

Trods forfatterens tendens til ensidighed er han overbevisende i sin argumentation om vigtigheden af lederevner. Bogen er yderst veldokumenteret og trækker på en omfattende litteratur. Et mindre, men alligevel irriterende kritikpunkt er forholdet mellem den litteratur, som nævnes i bogens slutnoter, og den, som figurerer i litteraturlisten. Ikke alle værker, der refereres til i noterne, er nået med i litteraturlisten.

Afslutningsvis kan der knyttes en kommentar til spørgeskemaerne, som anvendes til at underbygge teorien om lederegenskabernes betydning i engagementerne i Irak og Afghanistan. Moyar drøfter desværre ikke, i hvilken grad de 131 adspurgte er repræsentative for den samlede gruppe af udsendte officerer.

Trods de her anførte kritikpunkter er Moyars værk et spændede bidrag til forskningen i oprørskrig. Bogen er den første konsistente fremstilling, som betoner betydningen af lederegenskaber i den konflikttype. Det bliver interessant at iagttage, i hvilken grad Moyars »ledercentrerede« position får øget betydning i fremtiden – herunder tilslutning blandt historikere.

Peter Agerbo Jensen

KIRSTEN HASTRUP: *Vinterens hjerte. Knud Rasmussen og hans tid.* København 2010, Gads Forlag. 751 s. 399 kr.

Polarforskeren Knud Rasmussens liv og bedrifter er indskrevet i en mangesidet fortælling om gammelt kolonistyre, opretholdelse af statsgrænser, monopolhandel, nationalisme, moderne heltedyrkelse og arktisk forskning af naturfaglig og humanistisk karakter. Litteraturen er stor og myterne mange, og det er forståeligt, at emnerne bliver ved med at tiltrække sig opmærksomhed.

Da Kirsten Hastrups store bog om Knud Rasmussen og hans tid blev anmeldt i dagspressen, var det tydeligt, at nogle af anmelderne tilegnede sig den som en fortsættelse af den benovede litteratur om dansk polarforskning og særligt om Knud Rasmussens person. Som læser nikker man også genkendende til meget, som er sagt tidligere, men Hastrups hensigt er at tegne et nyt helhedsbillede af polarfareren (s. 25). Selv læser jeg bogen som en afhandling, der befinder sig et sted imellem det velkendte og det anderledes. Polarforskningens egen selvforståelse,